Inledning

Det aktuella numret av *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning* avspeglar en tendens som kanske blev mest påtaglig under de fem år som Nordic Network for Children's Literature Research var aktivt, 2002-2006. Nätverket, som existerade med stöd från Nordisk Forskarakademi (NorFA, numera NordForsk), var en tidsbegränsad verksamhet, men det visade på ett stort behov av vetenskapligt utbyte mellan de nordiska länderna inom barnlitteraturforskning, och även på ett behov av gemensamma insatser för att göra nordisk barnlitteratur och barnlitteraturforskning synlig i resten av världen. Även om kontakterna dessförinnan hade varit täta, inte minst tack vare samarbete mellan de nordiska barnboksinstitutionen, återkommande nordiska konferenser, barnlitteraturfestivaler och andra begivenheter i grannländerna, hade just ömsesidig kunskap om varandras pågående forskning varit klart otillräckligt. Dessutom var svensk och delvis norsk barnlitteraturforskning påtagligt inspirerad av anglosaxiska förebilder där namn som Peter Hunt, Perry Nodelman, John Stephens, Aidan Chambers och även den israeliska semiotikern Zohar Shavit spelade en avgörande roll och förekom i litteraturlistor på var och varannan avhandling och akademisk uppsats. Den danska forskningen å andra sidan snarare utmärkte sig för en tysk orientering (se Weinreich 2004) med följden att vara läsarorienterad och därmed även starkt ideologisk. De inflytelserika danska volymerna, som Sven Möller Kristensens och Preben Ramløvs *Børne- og ungdomsbøger: problemer og analyser*, kändes överspelade under senare 1980- och 90-talen i Sverige. Vibeke Stybes *Från Snövit till Snobben*, en gång i tiden den främsta, om inte enda, handboken i barnlitteratur vid svenska lärosäten, har spårlöst försvunnit i den rika floran av nya skrifter. Den finländska forskningen var på grund av språket i stort sett okänd i resten av Norden. Den isländska såg man inte mycket av, och fortfarande verkar den vara isolerad och självinriktad.

Några enskilda individer spelade på ett tidigt stadium en avgörande roll, som den svenska nestorn Göte Klingberg med flera banbrytande verk, och i Norge framför allt Kari Skjøsberg. Vivi Edström blev Nordens första professor i litteraturvetenskap med inriktning

på barnlitteratur, och hennes *Barnbokens form* öppnade porten för litterära, estetiska studier av barnlitteratur. Dessa namn kan inte förbises när man bedömer nordisk barnlitteraturforskning av idag.

Åsfrid Svensen påpekar att medan den svenska forskningen är inriktad på barnlitteraturens litterära aspekter (med hänvisning till Westin och Nikolajeva), och medan dansk forskning har ett brett register mellan Beth Junkers litterära och Torben Weinreichs pedagogiska, intar norska forskare, med Harald Bache-Wiig i spetsen, en försoningsposition (Svensen 2001: 16f). Samma attityd avspelades tydligt i rubriken för det finlandssvenska projektet *Children's Literature Pure and Applied* (se Sell 2002).

Den danska barnlitteraturforskningen måste nog erkännas som ledande i Norden just nu, uppenbarligen på grund av lyckliga omständigheter som de andra nordiska länderna bara kan avundas. Centrum för barnlitteratur, som startade 1998, har blivit en gynnsam plattform för återväxten inom barnlitteraturforskningen med sina säkra doktorandtjänster, vilket under de senaste åren har resulterat i en rad framstående forskare som Centrets nuvarande föreståndare, Nina Christensen, Bodil Kampp, Anna Karlskov Skyggebjerg och Helene Høyrup vars arbete finns presenterat i det föreliggande numret av *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning*. Alla dessa forskare har även vunnit internationellt rykte genom publikationer och konferensdeltagande. Visst är barnlitteraturforskningen i Danmark fortfarande inte helt rumsren och släpps inte in på Köpenhamns universitet, utan däremot på Aarhus universitet. Centrets förträffliga serie *Nedslag i børnelitteraturforskningen*, nyutkommen med sin åttonde volym, är dess kanske främsta insats. Høst förlags skrifter om barnlitteratur har också bidragit till spridning av dansk forskning och används mig veterligen flitigt i lärarutbildningen.

Åbo Akademi har stärkt sin position som forskarmiljö, även sedan ChiLPA-projektet avslutats. Janina Orlov, Mia Österlund och Maria Lassén-Seger har disputerat, och flera avhandlingar är på gång. Norge ligger tätt efter, även om forskarna finns spridda lite varstans: Oslo, Kristiansand, Stavanger, Tromsø. De är dock numera i högsta grad medvetna om varandras existens.

Det är inte lätt att presentera tre länders forskning genom tre enskilda uppsatser; de avspeglar kanske sina upphovspersoner mer än sina länders forskningstraditioner. Man kan istället försöka se några gemensamma nämnare utifrån dessa tre arbeten och deras kontexter skisserade ovan.

Till att börja med, har barnlitteraturforskningen kvantitativt växt avsevärt; det är inte längre frågan om enstaka forskare och verk utan

om starka miljöer och traditioner. Kvalitativt har forskningen gått mot tungt vägande teoretiska studier. Det förekommer fortfarande undersökningar av barns läsvanor och smala ämnen inriktade på enskilda författare och verk, någonting som Vivi Edström på ett dråpligt sätt etiketterade som "barnlitteratur här och där" redan 1987 i en artikel i *Barnboken*. De flesta av dagens akademiska studier utförs dock på en solid teoretisk grund och med syfte att föra barnlitteraturspecifika teoretiska frågeställningar vidare. Bland dessa finner vi studier av barndomsbegreppet och dess betydelse för barnlitteraturens uppkomst och utveckling, vilket för med sig frågor kring essentialism gentemot konstruktivism (bland annat Nina Chistensen; Hellen Høyrup; i Sverige Lotta Paulin); man behandlar den ökända litterär-didaktiska klyftan och barnlitteraturens specifika estetik (Torben Weinreich, Harald Bache-Wiig, Åsfrid Svensen), crosswriting (Lena Kåreland) i mycket bred bemärkelse, inte enbart författare som skriver för olika publik eller böcker som går över läsargränser. Vidare har genusrelaterade studier inte oväntat intagit en viktig plats. Sist men inte minst har bilderboksforskningen fått ett erkännande som ett eget forskningsfält med sina särskilda estetiska problemställningar (Nina Christensen, Sirkke Happonen, Åse-Mari Ommundsen, Inger Traavik, Elina Druker, Anna-Maija Koskimies). En del nyutkommen forskning presenteras i recensionsdelen nedan. Jag ber de kolleger om ursäkt som jag inte nämner vid namn, men alla har de bidragit till att nordisk barnlitteraturforskning fortfarande står vid frontlinjen internationellt sett. Den har även börjat få internationellt anseende genom exponering i engelsk-språkiga vetenskapliga publikationer. Vad man än tycker om engelskans dominans i forskningen får vi acceptera det som arbetsvillkor: vilket språk vi än arbetar på är det oundvikligt att det bara är genom engelska som vår forskning blir känd i världen. Och vi har mycket att visa upp. Läs bara vidare i detta nummer av *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning*!

Bibliografi

Sell, Roger, ed. *Children's Literature as Communication*. Amsterdam: Benjamin, 2002.

Svensen, Åsfrid. *Å bygge en verden av ord. Lyst og læring i barne- og ungdomslitteratur*. Bergen: Fagbokforlaget, 2001.

Weinreich, Torben. "Children's literature research in Denmark". *Children's literature association quarterly*, 2004 (29): 3, s. 255-267.